

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 7 mars 1934 kl. 9 f. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående ändrade bestämmelser rörande uppgiftsplikten vid försäljning av avrensningsfrö.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 252 i första kammaren av herr *Bodin, Karl, m. fl.* samt nr 456 i andra kammaren av herrar *Hagman* och *Persson* i Grytterud.

I motionerna, vilka äro likalydande, har yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till sådan ändring av 3 § i lagen den 14 juni 1928 angående handel med utsädesvaror att nu medgiven inskränkning i uppgiftsplikten vid försäljning av avrensningsfrö måtte upphöra att gälla.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för berörda yrkande, får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna har utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver begärt yttrande av statens centrala frökontrollanstalt. Utskottet har därjämte lämnat svenska betes- och vallföreningen tillfälle att yttra sig över motionen. För innehållet i de yttranden, som i anledning härav kommit utskottet tillhanda, lämnas en redogörelse här nedan.

Lagen den 14 juni 1928 angående handel med utsädesvaror äger enligt 1 § tillämpning å köp av frö, som är avsett till utsäde, med undantag av utsäde av stråsäd och trindsäd. Skogsfrö avses ej i lagen och icke heller frö av växter, som odlas blott till prydnad. I 2 § givas huvudbestämmelserna om den uppgiftsplikt rörande försålt frö, som lagen ålägger säljare. Det är att märka, att lagens regler äro av tvingande natur. De kunna sålunda icke sättas ur kraft genom avtal mellan säljare och köpare. Säljaren skall, evad det påfordras av köparen eller ej, senast då varan avlämnas skriftligen uppgiva vissa förhållanden för köparen. Uppgiftsplikten omfattas under fem med a)—e) betecknade punkter i paragrafens första momentet. Punkten a) avser säljarens namn och adress. Enligt punkten b) skall uppgivas fröets slag samt i fråga om rotfruktsfrö och köksväxtfrö ävensom, där så kan ske, beträffande annat frö fröets sort. Uppgiftsplikten

under punkten c) gäller beträffande] annat frö än köksväxtfrö och avser fröets renhetsgrad, uttryckt i viktprocent rent frö. I punkten d) föreskrives, att uppgift i fråga om annat frö än köksväxtfrö skall lämnas om fröets ogräshalt, uttryckt i antal ogräsfrön på varje kilogram frö med särskilt angivande av sammanlagda antalet frön av sådana ogräs, som enligt de för statens centrala frökontrollanstalt gällande bestämmelser äro att anse såsom svårare. Här åsyftas regler, som blivit föreskrivna i 14 § uti en av lantbruksstyrelsen den 21 september 1932 utfärdad kungörelse, nr 12, angående bestämmelser för fröundersökning vid statens centrala frökontrollanstalt och de med statsmedel understödda lokala frökontrollanstalterna. Slutligen meddelas i lagens 2 § 1 mom. punkten e) det stadgandet, att säljaren av frö skall uppgiva fröets grobarhet, uttryckt i antalsprocent grott frö av det rena fröet.

I 2 § 2 och 3 momenten givas bestämmelser om uppgiftsplikten i fråga om s. k. blandfrö samt utländskt frö.

Tredje paragrafen i lagen medger vissa undantag från de i 2 § 1 och 2 momenten givna reglerna. I sista punkten av 3 § stadgas att i fråga om frö, som säljes under beteckningen avrensningsfrö, uppgiftsplikten är inskränkt till vad i 2 § 1 mom. a) och d) sägs.

Enligt 7 § får ej frö av rödklöver, alsikeklöver, vitklöver eller timotej saluhållas till utsäde, där varan innehåller mer än tre gånger så många ogräsfrön som enligt gällande bestämmelser angående statsplombering av frövara må kunna förekomma i statsplomberad vara. Ej heller får till utsäde saluhållas blandfrö, där det innehåller flera ogräsfrön än tre gånger det antal som enligt nyss angivna bestämmelser angående statsplombering är medgivet för timotejfrö, eller avrensningsfrö, där det innehåller mer än sex gånger sagda antal. Enligt lantbruksstyrelsens kungörelse, nr 15, den 21 oktober 1932 angående statsplombering av frövara, 2 §, får timotejfrö, som skall plomberas, icke innehålla mera än 12,000 ogräsfrön på varje kilogram frövara. Av nämnda antal ogräsfrön få högst 2,500 vara av sådan beskaffenhet, att de enligt den förutnämnda kungörelsen av den 21 september 1932, nr 12, skola anses såsom svårare ogräs. Avrensningsfrö får sålunda icke innehålla mera än 72,000 ogräsfrön per kilo, därav högst 15,000 frön av svårare ogräs.

Om säljare ej fullgör sin uppgiftsplikt eller om han lämnar oriktiga uppgifter, straffas han med böter (8 och 9 §§). Detsamma gäller för den, som överträder förbud enligt 7 § (10 §). Det åligger allmän åklagare att åtala förseelser enligt 1928 års lag (11 §).

I en *kungl. kungörelse den 15 november 1928* hava givits föreskrifter rörande tillsynen å efterlevnaden av 1928 års lag. Om frö av rödklöver, alsikeklöver, vitklöver eller timotej eller blandfrö eller avrensningsfrö saluhålles till utsäde, och sådant undantagsfall, som i lagens 3 § omnämnes, icke är för handen, kan prov av den saluhållna varan få tagas för att kontrollera, att varan icke innehåller högre ogräshalt än som är tillåten

enligt 7 §. Berättigade att taga sådana prov äro allmän åklagare, tjänsteman eller provtagare, som är anställd hos statens centrala frökontrollanstalt eller de med statsmedel understödda lokala frökontrollanstalterna, ävensom hushållningssällskaps jordbrukskonsulent eller vandringsrättare. Då sådant av köpare påkallas, äga vidare de personer, som nyss nämnts, taga prov av inköpt frövara i de fall, då 1928 års lag äger tillämpning å köpet. Proven skola undersökas vid statens centrala frökontrollanstalt. Om undersökningen giver vid handen, att förseelse mot 1928 års lag blivit begången, åligger det frökontrollanstalten att anmäla förhållandet till vederbörande allmän åklagare för vidtagande av vederbörlig åtgärd.

Under förarbetena till 1928 års lag avgav *lantbruksstyrelsen* förslag i ämnet dels den 17 februari 1922 [S. O. U. 1922: 25, sid. 9—11 samt 17—34] och dels den 18 november 1926. I dessa förslag, uti vilka inskränkning i uppgiftsplikten beträffande avrensingsfrö föreslogs, anfördes bland annat:

Vid rensning av frö uppkomma vissa avfallsliknande blandningar, som vanligen benämnas avrensingsfrö. Då även ett dylikt frö under vissa förhållanden kan användas till utsäde, men det icke är möjligt att därom lämna uppgift i de olika avseenden, som stadgas i fråga om annat frö, har uppgiftsskyldigheten i fråga om sådant frö ansetts kunna inskränkas till att omfatta säljarens namn och adress och fröets ogräshalt, under förutsättning dock att fröet uttryckligen angives med beteckningen avrensingsfrö. Köparens uppmärksamhet bör därigenom särskilt hava riktats på beskaffenheten av det utsäde, som köpet avser.

I utlåtanden över *lantbruksstyrelsens* förslag anfördes från vissa håll, att i fråga om avrensingsfrö någon uppgiftsplikt överhuvud icke borde förekomma.

Beträffande bestämmelsen i 7 § att avrensingsfrö icke får innehålla mer än ett visst antal ogräsfrön, anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Gärde*, i den proposition, nr 77, genom vilken förslag till 1928 års lag förelades riksdagen, bland annat, att i fråga om avrensingsfröet fog syntes föreligga att medgiva något lindrigare bestämmelser än i fråga om blandfrö, för vilket senare föreslogs, att det ej skulle få innehålla mer än tre gånger så många ogräsfrön, som få förekomma i statsplomberat timotejfrö. Departementschefen yttrade vidare:

Avrensingsfröet måste av helt naturliga skäl innehålla större halt ogräsfrö än blandfröet. Faran av en lindring beträffande avrensingsfröet synes med hänsyn till dess särskilda användning ej heller vara avsevärd. Att helt borttaga förbudet i fråga om avrensingsfröet och sålunda möjliggöra att ett avrensingsfrö finge säljas till utsäde, oaktat det till övervägande del kanske består av ogräsfrö, torde däremot icke vara tillrådligt. En lämplig begränsning synes kunna vinnas, om förbudet att till utsäde sälja avrensingsfrö kommer att gälla sådan vara, som innehåller mer än dubbelt så stort antal ogräsfrön som må förekomma i fråga om timotejfrö.

I propositionen nr 77, som därutinnan godkändes av riksdagen, hade 3 och 7 §§ erhållit den lydelse, de fortfarande äga.

Frågan huruvida timotejfrö med högre ogräshalt än den för sådant fröslag enligt 1928 års lag tillåtna får försäljas såsom avrensningsfrö, om blott dess ogräshalt är mindre än den för avrensningsfrö högsta tillåtna, har vid flera tillfällen varit föremål för domstols bedömande. Här må hänvisas till ett i Svensk Juristtidning årg. 1931 å sid. 25 refererat rättsfall. Hovrätten, som fastställde det slut, som underrättens utslag innehöll, förklarade därvid (med 3 röster mot 1), att enär i målet vore utrett, att det fröparti, varom vore fråga, blivit försålt såsom avrensningsfrö, samt — även om fröpartiet därvid försålts till utsäde — det icke ens påståtts, att detsamma innehållit flera ogräsfrön än det antal, som enligt gällande bestämmelser angående statsplombering av frövara vore medgivet för avrensningsfrö, så ogillades åklagarens talan om ansvar. Åklagaren hade förmenat, att säljaren icke borde kunna undgå ansvar allenast därigenom, att han betecknat den försålda varan såsom avrensningsfrö, då den bort angivas utgöra timotejfrö. Det sålda fröet hade innehållit flera ogräsfrön, än som vore tillåtet beträffande timotejfrö.

I sitt till utskottet avgivna yttrande har *statens centrala frökontrollanstalt* anfört, bland annat:

Under den tid, lagen angående handel med utsädesvaror haft gällande kraft, har det visat sig, att den i lagens 3 § rörande avrensningsfrö stadgade bestämmelsen varit synnerligen olämplig för det syftemål, lagen avser. Först och främst kan någon bestämd definition på avrensningsfrö ej fastställas och, även om så varit möjligt, har detta ej någon betydelse, enär på grund av lagens ordalydelse vilken vara som helst kan saluföras och försäljas såsom avrensningsfrö, blott den betecknas såsom sådant. Det är anstaltens erfarenhet, att de flesta varor, som provtagits saluförda såsom avrensningsfrö, ej äro att betrakta såsom verkligt dylikt, utan de hava i stället varit antingen blandfrö eller också rödklöver-, alsikeklöver- eller timotejfrö. Anledningen varför frövaror saluföras och försäljas såsom avrensningsfrö är oftast för att dölja beskaffenheten av sådana viktiga egenskaper hos frövaran, såsom grobarhet, renhet och varans sammansättning, rörande vilka uppgiftsplikt ej är föreskriven. Mången köpare blir härvid bedragen, då han anser sig själv kunna bedöma frövarans art och ofta även dess beskaffenhet. För att exemplifiera anförda förhållanden tillåta vi oss anförä ett par fall. År 1931 försålde på torgplatser i Småland ett avrensningsfrö, som vid undersökning visade sig vara ett alsikeklöverfrö med normal kornstorlek och en sådan renhet och ogräshalt att det i dessa avseenden var statsplomberbart, men grobarheten visade sig blott vara 3 procent och frövaran var alltså fullständigt värdelös. Säljaren uppgav naturligtvis endast den låga ogräshalten, och köparna trodde givetvis, att de erhöllo ett fullt användbart alsikeklöverfrö. Hade i dylikt fall grobarheten varit uppgiven, hade ingen reflekterat på att köpa en dylik vara. I flera andra fall har under beteckningen avrensningsfrö saluförts frövaror, som för icke-fackmannen se ut som rödklöverfrö, men som i verkligheten varit blandfrö, vilket till 60—70 procent bestått av jämförelsevis värdelöst humleluzernfrö. Köpare av en dylik vara tro sig köpa rödklöverfrö men erhålla en synnerligen mindervärdig vara. Hade däremot varan saluförts under sin rätta beteckning blandfrö, hade varans sammansättning måst uppgivas, och då

hade varan varit osäljbar. I ett flertal dylika och i liknande fall har centrala frökontrollanstalten anmält påtalade förhållanden, åtal har också följt, men vederbörande underrätter hava avkunnat frikännande domar med den motiveringen, att varorna sålts under beteckningen avrensningsfrö, och då behöver rörande desammas beskaffenhet endast ogräshalten uppgivas.

Vidare bör påpekas, att då i fråga om avrensningsfrö högsta för saluförande tillåtna halten ogräsfrö är dubbelt så hög som för något annat fröslag, så har härav naturligtvis blivit följden, att t. ex. i övrigt normalt timotejfrö med hög ogräshalt saluförts under beteckningen avrensningsfrö.

Slutligen är det mycket vanligt, att under nyssnämnda beteckning saluföra frövaror av olika slag, vilka ej underkastas någon som helst undersökning. Säljaren uppgiver endast i fråga om ogräshalten tal, som ligga nära gränsen för saluförande, t. ex. 70,000 ogräsfrön, därav 14,000 svårare per kilogram, och så är man i de flesta fall på den säkra sidan, ty i regel överstiger ogräshalten ej den fastställda gränsen. Vid undersökning av dylika varor finner man också ej sällan, att ogräshalten i verkligheten blott uppgår till en ringa bråkdel av vad som uppgivits. Det kan i detta sammanhang omnämnas, att det förekommit säljare, som på torgplats salufört rödklöverfrö, alsikeklöverfrö, timotejfrö och blandfrö, alltsammans uppgivet såsom avrensningsfrö.

Av det anförda torde klart och tydligt framgå, att lagens medgivande, att i fråga om frövara, betecknad såsom avrensningsfrö, blott ogräshalten behöver uppgivas, är ifrågavarande lags svagaste punkt. Man skulle nu såsom motionärerna föreslagit kunna råda bot mot påtalade missförhållanden genom att i fråga om frövara, som saluföres under beteckningen avrensningsfrö, fordra samma uppgifter som i fråga om annat vallväxtfrö, d. v. s. förutom redan nu påfordrade uppgifter de i lagens 2 § 1 mom. b), c) och e) föreskrivna, samt, då avrensningsfröet utgöres av blandfrö, den uppgiftsplikt, som 2 § 2 mom. stadgar, men det måste framhållas, att en dylik anordning avhjälpes blott delvis berörda missförhållande, enär det fortfarande ej är något som hindrar, att rödklöverfrö, betecknat såsom avrensningsfrö av rödklöver, saluföres med den oerhörda ogräshalten av 72,000 ogräsfrön, därav 15,000 svårare per kilogram. Centrala frökontrollanstalten håller före, att den mest rationella lösningen av föreliggande spörsmål vore att förbjuda saluförande och försäljning av frövara, betecknad såsom avrensningsfrö. Härför erfordras endast sådana ändringar av lagtexten, att i 3 § utgår sista stycket »Säljes frö under beteckningen avrensningsfrö, är uppgiftsplikten inskränkt till vad i 2 § 1 mom. a) och d) sägs» liksom också i 7 § andra styckets sista del: »eller avrensningsfrö, där det innehåller mer än sex gånger sagda antal». För tydligheten skulle i sistnämnda paragraf kunna tillfogas ett nytt stycke av följande lydelse: »Det är förbjudet att saluföra frövara, av vad slag den vara må, under beteckningen avrensningsfrö». Följden härav skulle bliva, att allt frö måste saluföras under sin rätta beteckning och att alltså verkligt avrensningsfrö finge saluföras såsom blandfrö, rödklöverfrö eller dylikt, vilket mycket väl låter sig göra. Visserligen skärpes härigenom den för saluförande nu tillåtna högsta gränsen för ogräshalt från 72,000, därav 15,000 svårare, till 36,000, därav 7,500 svårare ogräsfrön per kilogram, men detta är nödvändigt, då den nuvarande gränsen är alltför hög. Till jämförelse kan nämnas, att motsvarande norska lag ej tillåter saluförande av blandfrö, då antalet svårare ogräsfrön överstiger 3,000 per kilogram eller totala ogräshalten är högre än 1 procent, vilket i runt tal motsvarar cirka 20,000 ogräsfrön per kilogram med växlingar emellan 12,000 och 30,000. Som synes, är nämnda lands

frölag i ifrågavarande hänseende betydligt strängare än vår. Det bör i detta sammanhang även påpekas, att vi ej i något lands frölag kunnat finna några särskilda bestämmelser beträffande avrensingsfrö. Saluförande av frö under dylik beteckning synes ej vara medgiven och i Tjeckoslovakiets frölag står t. o. m. bestämt angivet, att avrensningar av rödklöver och blåluzern ej få saluföras.

Föreståndaren för svenska betes- och vallföreningen A. Elofson har i det yttrande, som från nämnda förening inkommit till utskottet, anfört bland annat:

Alla rättsinniga parter, som ha kännedom om i huru hög grad skörden är beroende på utsådetts beskaffenhet, torde numera anse sådana bestämmelser otidsenliga, varigenom ett för odling olämpligt utsäde kan vinna spridning. Så sker emellertid i stor utsträckning vid försäljning enligt nu gällande lag av frö under beteckningen »avrensingsfrö». Den nuvarande ordalydelsen av berörda lag gör att densamma kringgås, varigenom lagens betydelsefulla syfte förfelas. Då avrensingsfrö vanligen icke är av beskaffenhet att kunna åstadkomma ett räntabelt plantbestånd men ofta stor förlust genom undermålig skörd och ogräsbemängda fält till skada även för den fortsatta växtodlingen, kan allvarligen ifrågasättas, huruvida avrensingsfrö överhuvudtaget borde få försäljas i »öppen bod». Att använda dylikt frö i brukad jord är vanhävdande. De stora utsädesfirmorna såväl som mindre dylika erhålla årligen betydande kvantiteter avrensingsfrö, som de försälja. Man anför ofta, att dylikt kan göra nytta utsätt i betesmark och hagar. Min 30-åriga erfarenhet på detta odlingsområde ger dock stöd för den åsikten att så ytterst sällan kan vara fallet. I avrensningen ingående stora ogräsmängder äro alltid i någon mån till skada; andelen kulturfrö i dylik vara är emellertid ofta av så dålig beskaffenhet, att en mycket ringa mängd inköpt gott frö, kanske för lägre kostnad, skulle åstadkomma betydligt större effekt. Jag är av den mening att fröutsäde icke skall få försäljas, om detsamma är av viss för utsädesändamål olämplig kvalitet.

Då sist berörda önskemål likväl icke kan tänkas möjligt att nu genomföra och uppgiftsplikt även beträffande beskaffenheten av avrensingsfrö givetvis skulle hindra lagens kringgående och möjligen även minska spridningen av verkligt avrensingsfrö, får jag på det livligaste instämma i berörda motioners syfte.

Utskottet.

Då i 1928 års lag om handel med utsädesvaror särskilda bestämmelser infördes rörande omfattningen av uppgiftsplikten beträffande avrensingsfrö, motiverades detta därmed, att i fråga om dylikt frö, vilket erhöles såsom avfallsprodukt vid frörensning, uppgifter i alla de avseenden, som vid fröförsäljning i allmänhet erfordrades, icke vore möjliga att lämna. Säljare av avrensingsfrö befriades därför bland annat från skyldighet att ange fröets renhetsgrad och grobarhet. Erfarenheten har emellertid visat, att denna undantagsställning i fråga om uppgiftsplikten beträffande avrensingsfrö missbrukats bland annat därigenom, att såsom avrensingsfrö försålt varor, vilka rätteligen icke bort betecknas såsom sådant frö. Anledningen till att åt dessa frövaror icke givits deras rätta namn — blandfrö,

timotejfrö o. s. v. — torde ej sällan hava varit den, att säljaren velat dölja, att frövaran saknat vissa viktiga egenskaper, i fråga om vilka uppgiftsplikt beträffande avrensingsfrö icke är föreskriven. Ehuru en köpare borde ha anledning att iakttaga särskild uppmärksamhet, då till försäljning utbjuden frövara betecknats såsom avrensingsfrö, synes det ofta förekomma, att köp äger rum av frö under denna beteckning, vilket frö är för utsädesändamål mycket olämpligt. I de föreliggande motionerna och i de till utskottet avgivna utlåtandena hava föreslagits olika utvägar för att nå bättre förhållanden än de nu rådande i fråga om försäljning av avrensingsfrö. Enligt utskottets mening bör en utredning verkställas om det lämpligaste sättet att få till stånd en mera tillfredsställande ordning än den nuvarande.

Utskottet får därför hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 252 och II: 456, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning rörande lämpligheten av sådan ändring av bestämmelserna i lagen den 14 juni 1928 angående handel med utsädesvaror, att strängare bestämmelser införas i fråga om handeln med avrensingsfrö, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 6 mars 1934.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, Linder, Gustaf Tamm, P. Sandström, Norman, Olof Carlsson, Karl Bodin* och *John Björck**;

från andra kammaren: herrar *Hage, Johanson* i Hallagården*, *Pettersson* i Hällbacken, *Holmström**, *Hansson* i Trollhättan, *Sandström* i Nyland*, *Österström** och *Lindberg* i Stockholm.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.